

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/nazwy-ulic/nazwy-do-zmiany/37004,ul-Dabrowszczakow.html>
02.04.2026, 05:16

ul. Dąbrowszczaków

*W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa powyższa **powinna zostać zmieniona** jako wypełniająca normę art. 1 Ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744).*

„Dąbrowszczacy” – pojęcie odnoszące się do komunistów i innych ochotników (przede wszystkim narodowości polskiej) – członków XIII Brygady Międzynarodowej im. Jarosława Dąbrowskiego w czasie wojny domowej i sowieckiej interwencji w Hiszpanii w latach 1936–1939. Pojęcie to niekiedy rozszerzane jest także na innych uczestników wojny w Hiszpanii narodowości polskiej. Byli realizatorami polityki stalinowskiej na Półwyspie Iberyjskim. Ze względów propagandowych wykorzystali jako patrona Jarosława Dąbrowskiego, od lat nieżyjącego zasłużonego polskiego dowódcę, członka Komitetu Centralnego Narodowego, przekształconego w Rząd Narodowy w okresie Powstania Styczniowego, emigranta we Francji, który, po klęsce w wojnie z Prusami w roku 1871, stanął na czele wojsk tzw. Komuny Paryskiej i zginął na barykadach w Paryżu.

Polscy komuniści byli rozproszeni po brygadach różnych narodowości. Należeli m.in. do ściśle współpracującego z wywiadem sowieckim pionu politycznego – pełnili m.in. funkcje komisarzy politycznych, tworzonych przy poszczególnych jednostkach wojskowych według wzorców stalinowskich. Jednym z pierwszych polskojęzycznych oddziałów była 36-osobowa grupa im. J. Dąbrowskiego, utworzona przez Stanisława Matuszczaka, S. Ulanowskiego, A. Kochanka. Na jej bazie w październiku 1936 r. sformowano batalion im. J. Dąbrowskiego (w składzie XI, a potem XII Brygady Międzynarodowej), którego dowódcą był początkowo Ulanowski, a Matuszczak – komisarzem politycznym. W czerwcu jednostka została przeformowana w międzynarodową 150 brygadę, w której skład wszedł batalion „polski” im. Palafoxa (dowódca J. Tkaczow, komisarz polityczny S. Tomaszewicz), złożony z Polaków, Hiszpanów, Ukraińców (oddzielna kompania im. T. Szewczenki) i Żydów (oddzielna kompania im. N. Botwina). Całą 150 brygadą dowodził Hiszpan Fernando Gerasi. Po nim kolejno: Józef Strzelczyk, Ukrainiec Michał Chwatow i Bolesław Mołojec. Matuszczak został jej komisarzem politycznym. W sierpniu 1937 brygada została przemianowana na XIII Brygadę im. J. Dąbrowskiego. W 1938 r. znalazła się m.in. w składzie 35 dywizji dowodzonej przez Karola Świerczewskiego. Komuniści pochodzenia polskiego byli dowódcami i komisarzami politycznymi także w 129 brygadzie międzynarodowej, 35 i w 45 dywizji. We wrześniu 1938 roku podjęta została decyzja o rozformowaniu i demobilizacji brygad międzynarodowych. W 1939 roku „dąbrowszczacy” walczyli jeszcze na froncie katalońskim, po czym uciekli do Francji, gdzie zostali internowani. Większość z nich dążyła do budowy w Hiszpanii państwa stalinowskiego. Rzeczpospolita Polska pozbawiła ich obywatelstwa

polskiego.

W latach wojny jako tzw. „hiszpanie” stali się zapleczem kadrowym dla powstających w centralnej Polsce oddziałów komunistycznej Gwardii Ludowej PPR. Jej pierwszym dowódcą był „hiszpan”, przeszkolony w ZSRS dywersant Bolesław Mołojec – jeden z dowódców Brygady im. Dąbrowskiego w 1938 roku. Jako „dąbrowszczacy” stali się częścią propagandowego mitu w okresie PRL, głoszącego, iż komuniści w różnych krajach świata walczyli o wyzwolenie „narodowe i społeczne”, przy pełnym przemilczeniu ich dążeń do rozszerzenia systemu stalinowskiego i zasięgu totalitarnego ZSRS na inne kraje Europy.